

Hoofdstuk 12

Toegang tot de Belgische nationaliteit

Op Europees niveau stijgt het aantal nationaliteitsverwingen. Toch kent België een sterke daling van het aantal nieuwe Belgen. Voor het eerst in zeer lange tijd dook het aantal onder de 30.000 in 2014, en dit door daling in alle types: naturalisaties, toekenningen, verklaringen en partners van Belgen. Er zijn overigens meer vrouwen dan mannen die de Belgische nationaliteit nog verwerven.

Myria vindt dat er een evaluatie van het Wetboek van Belgische Nationaliteit moet komen. Het regeerakkoord stelt dan wel belangrijke veranderingen op vlak van vervallenverklaring in het vooruitzicht, inzake staatloosheid besliste de regering om de gewone rechter bevoegd te houden en het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen een adviserende rol te geven.

1. CIJFERS

Voor de voorstelling van de nationaliteitswijzigingen worden drie verschillende bronnen gebruikt:

1. **Eurostat** maakt een vergelijking tussen de diverse EU-lidstaten, maar de meest actuele gegevens (op het moment van de redactie van dit jaarverslag) dateren van 2012.
2. Cijfers over nationaliteitswijzigingen volgens de procedure worden gegeven door de minister van Justitie als antwoord op parlementaire vragen en gepubliceerd door de **Kamer van volksvertegenwoordigers**. Aan de hand van die gegevens, die worden gegeven tot in 2014⁸⁶⁰, kan inzicht worden gekregen in de ontwikkelingen teweeggebracht door de wijziging van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit (WBN) dat in januari 2013 in werking is getreden.
3. De gegevens die worden meegedeeld door de **Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)** zijn slechts bijgewerkt tot in 2013. Door die gegevens kan een beter inzicht worden gekregen in de gevolgen van de hervormingen op lange termijn en is de afkomst en het geslacht van de nieuwe Belgen gekend.

1.1. | Europese tendensen

Eurostat leert ons dat de lidstaten van de EU-27 in 2012 de nationaliteit hebben toegekend aan ongeveer 817.000 personen, wat een stijging van 4% betekent in vergelijking met 2011. Die situatie is zeer vergelijkbaar met wat in 2010 werd vastgesteld.

Deze toename is voornamelijk te wijten aan een uitgesproken stijging van de nationaliteitstoekenningen in Bulgarije (+186%), in Ierland (+133%) en in Finland (+99%). Desondanks werd in een aantal landen een daling van het aantal toekenningen van de nationaliteit vastgesteld, meer bepaald in Litouwen (-20%), Spanje

(-18%), Frankrijk (-16%) en Slovenië (-16%)⁸⁶¹.

Als we het aantal nationaliteitswijzigingen bekijken ten opzichte van de totale bevolking van de lidstaten⁸⁶² op 1 januari 2012, dan komt België op de vijfde plaats (met gemiddeld 3,5 toekenningen van de nationaliteit per 1.000 inwoners) na Luxemburg (8,9), Ierland (5,5), Zweden (5,3) en Zwitserland (4,2).

1.2. | Belgische tendensen

1.2.1. | Toekenning en verkrijging van de Belgische nationaliteit

Aan de hand van de cijfers die door de Kamer van volksvertegenwoordigers worden gepubliceerd, kan worden vastgesteld of de Belgische nationaliteit werd verworven door **toekenning** of door **verkrijging**. Terwijl de toekenning van de Belgische nationaliteit het resultaat is van een automatische procedure en vooral minderjarigen betreft, heeft de verkrijging eerder te maken met een vrijwillige daad van een persoon die Belg wenst te worden en betreft ze meerderjarige personen. Het WBN bepaalt vier manieren van toekenning: afstamming, adoptie, geboorte in België en het gezamenlijk gevolg van de akte van verkrijging. Die laatste term betekent dat de vader of de moeder door Belg te worden deze nationaliteit ook doorgeeft aan het minderjarige kind over wie hij of zij gezag uitoefent. Daarnaast is het ook mogelijk om de Belgische nationaliteit te verkrijgen. Vóór 1 juli 2013 en de laatste wijziging van het WBN, kon die wil tot uiting worden gebracht door middel van een nationaliteitsverklaring, door nationaliteitskeuze, door het huwelijk met een Belg of door naturalisatie. Sindsdien is de verkrijging enkel nog mogelijk via de procedures van nationaliteitsverklaring en van naturalisatie. De aanvragen die vóór die datum werden ingediend, zullen echter wel nog volgens de oude procedures worden behandeld. Er zouden nog statistieken volgens al die criteria beschikbaar moeten zijn zolang niet alle vóór de hervorming ingediende dossiers zijn behandeld. Naast de toekenning en de verkrijging van de nationaliteit, is het

⁸⁶⁰ Omdat de cijfers van de jaren 2013 en 2014 nog niet gepubliceerd waren door de Kamer tijdens de opmaak van dit jaarverslag, gebruikt Myria hier de gegevens die het rechtstreeks verkreeg van het Nationaal Register. Ze verschillen licht met de cijfers van de Kamer maar de tendenzen blijven dezelfde. Wat de cijfers van de naturalisaties betreft, zijn de voorgestelde cijfers de cijfers die de Kamer heeft gepubliceerd aangezien die herzien werden na een verificering door de FOD Justitie door ze te kruisen met de gegevensbank van de Kamer.

⁸⁶¹ Het aantal toekenningen van de nationaliteit is eveneens duidelijk afgenomen in Kroatië, met een daling van -67% tussen 2011 en 2012, maar aangezien dit land in 2012 nog geen lidstaat van de EU was, wordt het niet vermeld.

⁸⁶² Lidstaten waarvoor we zowel over het aantal toekenningen van de nationaliteit als over het totale bevolkingsaantal op 1 januari 2012 beschikken, op basis van Eurostat, geraadpleegd op 31 maart 2015.

eveneens mogelijk om Belg te worden door herkrijging of door andere speciale gevallen, maar die andere manieren om de Belgische nationaliteit te verwerven betreffen slechts enkele honderden gevallen per jaar⁸⁶³.

In de laatste vijftien jaar heeft het aantal nieuwe Belgen sterk geschommeld, met in het bijzonder een aanzienlijke stijging tussen 2000 en 2002 als gevolg van de hervorming van het WNB in het jaar 2000. Sinds 2003 is die jaarlijkse schommeling minder uitgesproken (Figuur 52). De periode 2003-2012 is gekenmerkt door jaarlijkse schommelingen, maar de evolutie van het aantal nieuwe Belgen is relatief stabiel gebleven en bedraagt jaarlijks tussen ongeveer 38.000 en 45.000 verkrijgingen of toewijzingen.

Sinds 2012 wordt echter een zeer uitgesproken daling van het aantal nieuwe Belgen vastgesteld: op twee jaar tijd is het aantal nieuwe Belgen gedaald van 45.433 naar 25.816, wat overeenkomt met een vermindering van -43%. Die daling houdt verband met de inwerkingtreding op 1 januari 2013 van de wet van 4 december 2012 die het WBN ingrijpend heeft gewijzigd. Tot de voornaamste wijzigingen die door deze hervorming werden ingevoerd, behoren: een strengere definitie van de term wettelijk verblijf, de marginalisering van de naturalisatieprocedure en de beperking van de procedure van nationaliteitsverklaring door de toevoeging van nieuwe voorwaarden (taalkennis, maatschappelijke integratie en economische participatie)⁸⁶⁴.

Na de inwerkingtreding van deze nieuwe wet zijn zowel het aantal toekenningen als het aantal verkrijgingen van de nationaliteit verminderd, maar de daling van het aantal verkrijgingen was wel veel groter. Sinds januari 2013 is het aantal toekenningen van de nationaliteit gedaald van 17.238 naar 13.639, ofwel een vermindering van -21%. Daarentegen is het aantal verkrijgingen van de nationaliteit verminderd van 27.981 in 2012 naar 12.041 in 2014, ofwel een daling van -57%. Er kan hier van een duizelingwekkende val van het aantal verkrijgingen van de nationaliteit worden gesproken. In 2014 lag het aantal verkrijgingen voor het eerst sinds 2000 onder het aantal toekenningen van de nationaliteit.

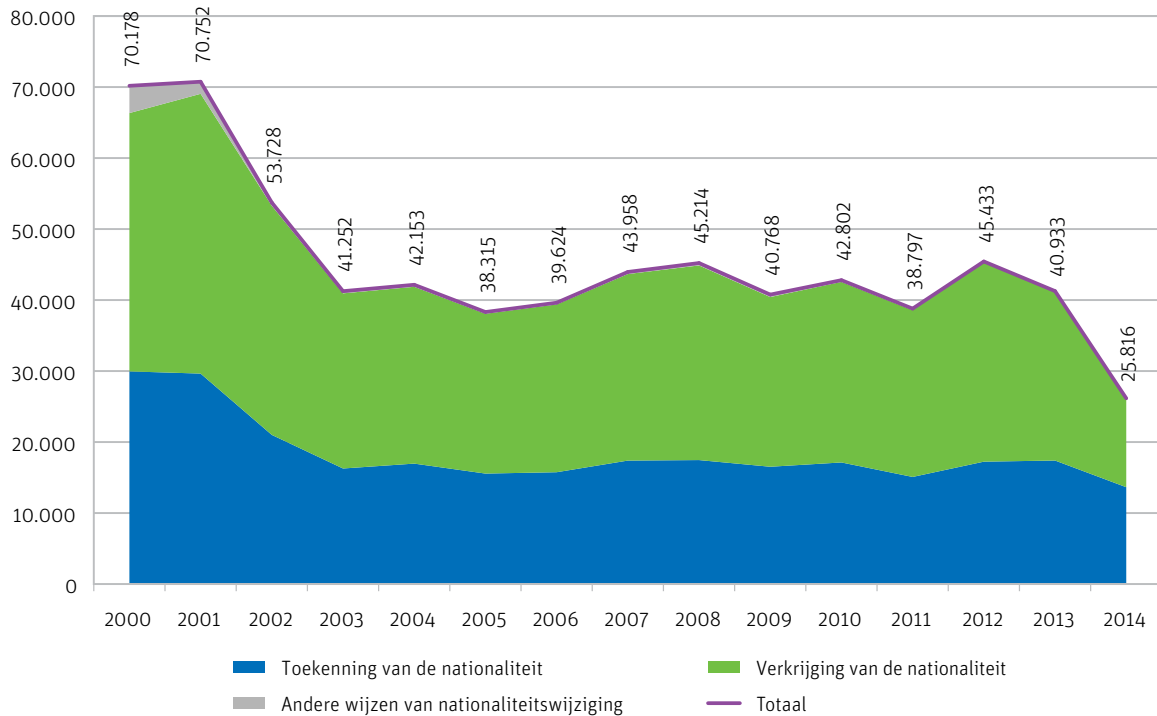
De daling van het aantal toekenningen en verkrijgingen van de Belgische nationaliteit sinds 2012 is het resultaat van vijf belangrijke factoren (zie Figuur 53):

- Tijdens de periode 2012-2014 deed er zich een duizelingwekkende daling voor van het aantal verkrijgingen van de nationaliteit door de vreemde echtgenoot van een Belg (art. 16): dit aantal is gedaald van 7.176 in 2012 naar nog slechts 109 in 2014, ofwel een vermindering van -98%;
- Er trad eveneens een spectaculaire daling op van het aantal naturalisaties (art. 19), van 5.777 in 2012 naar 3.005 in 2014, ofwel -48%;
- De toekenningen van de Belgische nationaliteit als gezamenlijk gevolg van een akte van verkrijging (art. 12) zijn eveneens duidelijk afgenomen, van 9.392 toekenningen van dit type in 2012 naar 5.386 in 2014, wat overeenkomt met een vermindering van -43%;
- Verder daalde ook het aantal verkrijgingen door nationaliteitskeuze (art. 12bis) van 14.927 in 2012 naar 8.914 in 2014, ofwel een vermindering van -40%;
- Tot slot verdween de toekenning van de Belgische nationaliteit aan personen die in het buitenland verblijven uit ouders die Belg zijn (geworden) en in België verblijven (art. 11bis) nagenoeg volledig. Hoewel hun aantal al zeer gering was in 2012 (met 173 vastgestelde gevallen), zijn ze in 2014 quasi onbestaande, aangezien er amper zes toekenningen van dit type werden geteld.

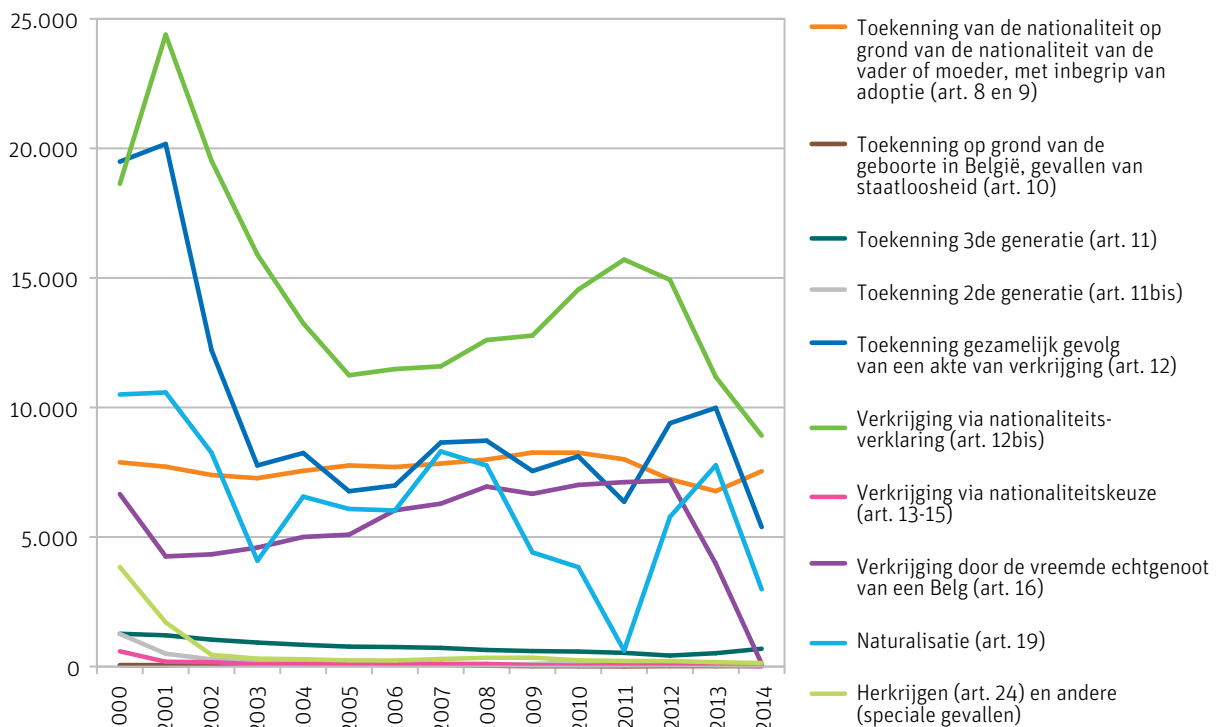
⁸⁶³ Met uitzondering van de jaren 2000-2001, toen de verwerving van de Belgische nationaliteit door herkrijging of voor enkele speciale gevallen respectievelijk betrekking had op iets meer dan 3.800 en 1.700 gevallen.

⁸⁶⁴ *Jaarverslag Migratie 2012*, pp. 193-194.

Figuur 52. Evolutie van het aantal verkrijgingen en van het aantal toekenningen van de nationaliteit, 2000-2014 (Bronnen: RR en Bulletins van vragen en antwoorden van de Kamer van volksvertegenwoordigers)

Figuur 53. Evolutie van het aantal verkrijgingen, toekenningen en andere wijzen van nationaliteitswijziging per type procedure, 2000-2014 (Bronnen: RR en Bulletins van vragen en antwoorden van de Kamer van volksvertegenwoordigers)

Tabel 19. Toekennings- en verkrijgingswijzen van de Belgische nationaliteit, 2000-2014 (Bron: RR en Bulletins vragen en antwoorden van de Kamer van volksvertegenwoordigers)

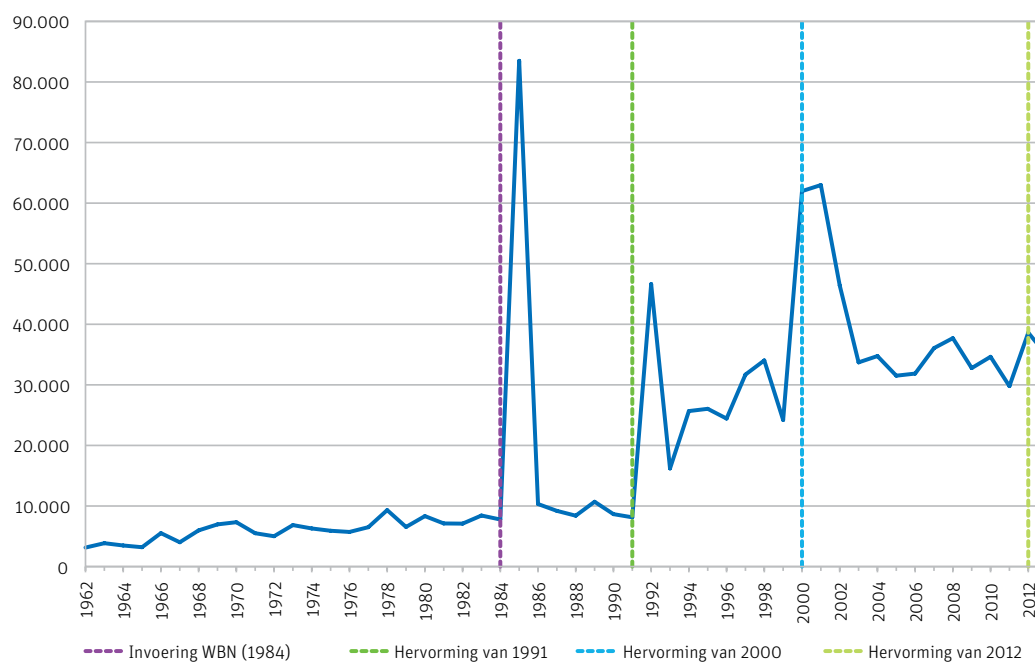
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Toekenning van de nationaliteit															
Toekenning op grond van de nationaliteit van de vader of de moeder (art. 8)	7.388	7.243	6.948	6.879	7.142	7.308	7.372	7.524	7.693	7.971	7.958	7.774	7.064	6.643	7.412
Toekenning op grond van een adoptie (art. 9)	494	470	446	392	412	453	329	311	296	288	296	226	164	127	127
Toekenning op grond van de geboorte in België, geval van staattoosheid (art. 10)	57	54	87	81	134	137	167	76	35	17	16	10	20	19	21
Toekenning 3de generatie (art. 11)	1.266	1.207	1.039	927	839	770	754	721	640	599	580	529	425	516	687
Toekenning 2de generatie (art. 11bis)	1.259	498	276	233	194	124	142	112	78	99	162	185	173	109	6
Toekenning gezamenlijk gevolg van een akte van verkrijging (art. 12)	19.489	20.171	12.210	7.763	8.243	6.768	6.987	8.646	8.719	7.548	8.114	6.362	9.392	9.984	5.386
Totaal Toekenning	29.953	29.643	21.006	16.275	16.964	15.560	15.751	17.390	17.461	16.522	17.126	15.086	17.238	17.398	13.639
Verkrijging van de nationaliteit															
Verkrijging via nationaliteitsverklaring (art. 12bis)	18.635	24.387	19.520	15.901	13.250	11.244	11.483	11.588	12.603	12.776	14.550	15.708	14.927	11.175	8.914
Verkrijging door nationaliteitskeuze (art. 13-15)	591	187	168	89	96	95	99	97	104	52	37	52	101	56	13
Verkrijging door de vreemde echtgenoot van een Belg (art. 16)	6.656	4.251	4.332	4.593	5.002	5.091	6.031	6.287	6.947	6.667	7.011	7.118	7.176	3.966	109
Naturalisatie (art. 19)	10.501	10.580	8.251	4.086	6.558	6.084	6.025	8.304	7.760	4.408	3.836	617	5.777	8.168	3.005
Totaal Verkrijging	36.383	39.405	32.271	24.669	24.906	22.514	23.638	26.276	27.414	23.903	25.434	23.495	27.981	23.365	12.041
Andere wijzen van nationaliteitswijziging															
Herkrijging (art. 24)	124	95	95	69	70	73	80	117	80	70	72	82	59	54	58
Andere (speciale gevallen)	3.718	1.609	356	239	213	168	155	175	259	273	170	134	155	116	78
TOTAAL	70.178	70.752	53.728	41.252	42.153	38.315	39.624	43.958	45.214	40.768	42.802	38.797	45.433	40.933	25.816

1.2.2. | De impact van de hervormingen van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit

Dankzij de gegevens van de ADSEI⁸⁶⁵ kan op lange termijn het aantal vreemdelingen worden achterhaald dat Belg is geworden en kan de impact van de verschillende hervormingen van het WBN worden bestudeerd. Uit die gegevens blijkt dat het aantal vreemdelingen dat Belg is geworden sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog, en vooral in de afgelopen dertig jaar, sterk is toegenomen. Zo steeg dit aantal van 8.334 in 1980 naar 34.801 in 2013. In het bijzonder sinds 1984, het jaar van de invoering van het WBN, hebben verscheidene gebeurtenissen een aanzienlijke impact gehad op het aantal verkrijgingen en

toekenningen van de Belgische nationaliteit. In het aantal nationaliteitswijzigingen kunnen drie pieken worden waargenomen: 1985, 1992 en 2000-2001 (Figuur 54), die de effecten van de belangrijke hervormingen weerspiegelen waarvan het WBN het voorwerp heeft uitgemaakt. Zo valt de piek van 1985 samen met de invoering van het WBN, wat een wijziging inhield van de toekenning van de nationaliteit bij de geboorte voor kinderen geboren uit een Belgische moeder. De piek van 1992 is het gevolg van de hervorming van 1991 waardoor de nationaliteit kan worden toegekend aan in België geboren kinderen uit ouders die zelf op Belgisch grondgebied zijn geboren. De stijging die tussen 2000 en 2002 wordt vastgesteld, kan dan weer grotendeels worden verklaard door de hervorming in 2000, die de procedure tot verkrijging van de Belgische nationaliteit door nationaliteitsverklaring wijzigde⁸⁶⁶.

Figuur 54. Evolutie van het aantal vreemdelingen die de Belgische nationaliteit hebben verkregen, 1962-2013 (Bron: ADSEI)

⁸⁶⁵ Er kan een verschil worden vastgesteld tussen het aantal nieuwe Belgen dat door de Kamer van volksvertegenwoordigers en door de ADSEI wordt gepubliceerd. De Kamer telt immers elk jaar tussen 15 en 20% nieuwe Belgen meer dan de ADSEI. Die verschillen hebben met een aantal elementen te maken. Zo staan er in de gegevens van de Kamer details over drie procedures waardoor kinderen van bij hun geboorte de Belgische nationaliteit toegewezen krijgen, terwijl die in feite niet naar een nationaliteitswijziging verwijzen maar wel naar een wijze van toekenning ervan. De eerste categorie van gegevens omvat de toekenning van de nationaliteit op grond van de nationaliteit van de vader of van de moeder (artikel 8, §1, 1° van het WBN). De tweede categorie is gebaseerd op artikel 11, lid 1 en 2 van het WBN, dat de Belgische nationaliteit automatisch toekent aan kinderen die in België zijn geboren uit een ouder of adoptant die zelf in België is geboren en er zijn hoofdverblijfplaats heeft gehad gedurende vijf van de tien jaar die aan de geboorte of de adoptie van het kind voorafgaan. De derde categorie, ten slotte, vloeit voort uit de procedure op basis van artikel 10 van het WBN dat de Belgische nationaliteit toekent aan staatloze kinderen en vondelingen. In de statistieken van de ADSEI wordt enkel rekening gehouden met de nationaliteitswijzigingen.

De gevolgen van de hervorming van 2012 blijken nog niet volledig uit de gegevens van de ADSEI. Dit komt niet alleen omdat die gegevens stoppen in 2013, maar ook omdat het verscheidene jaren duurt om alle dossiers te behandelen die nog onder de oude wet werden ingediend. De effecten van deze hervorming zullen dus verwaterd zijn over meerdere jaren en zouden in de toekomst moeten blijken uit de gegevens.

⁸⁶⁶ Om Belg te worden door nationaliteitsverklaring, moest een kandidaat vóór de hervorming van 2000 tussen 18 en 30 jaar oud zijn, in België geboren zijn en er zijn hoofdverblijfplaats hebben gehad. In 2000 werd de leeftijdsgrens van 30 jaar afgeschaft en werden nieuwe voorwaarden ingevoerd in de wet. Tussen 2000 en 2012 kon iedere meerderjarige persoon die sinds zeven jaar in België woonde en op het ogenblik van de aanvraag gemachtigd was tot een verblijf van onbepaalde duur, Belg worden.

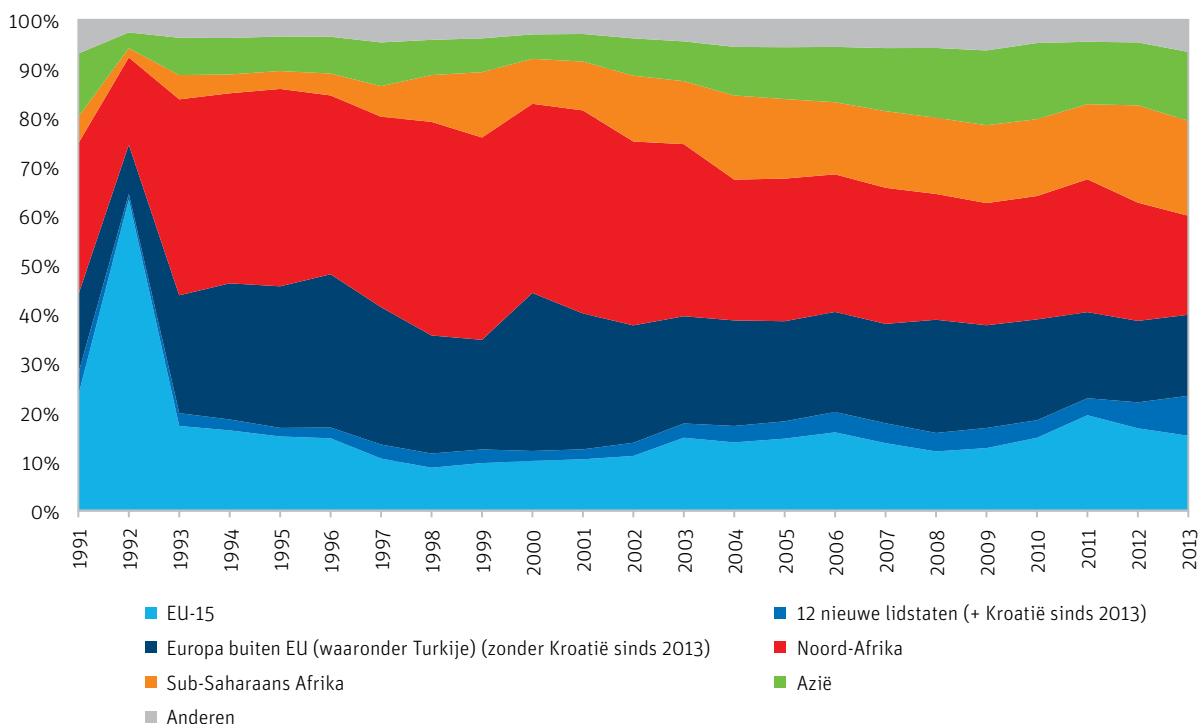
1.2.3. | De nieuwe Belgen, voornamelijk voornamelijk derdelanders

Tot in de jaren 1980 ging het bij nationaliteitswijzigingen vooral om Europese onderdanen. Pas sinds 1985 begint het aantal derdelanders toe te nemen. Het aanzienlijke aandeel burgers uit de EU-15 onder alle nieuwe Belgen in 1992 (Figuur 54), geeft de inhaalbeweging weer die resulteerde uit de hervorming van het WBN in 1991. Het geheel van Europese landen (EU-15, de dertien nieuwe EU-lidstaten en de andere Europese landen, waaronder Turkije⁸⁶⁷), is in de afgelopen tien jaar globaal genomen de voornaamste herkomstregio gebleven van de nieuwe Belgen⁸⁶⁸ en vertegenwoordigt jaarlijks tussen 38 en 40% van de verkrijgingen van de Belgische nationaliteit. Binnen deze categorie "Europa", kunnen echter wel enkele kleine wijzigingen worden vastgesteld, onder andere een toename van het belang van de burgers van de nieuwe lidstaten, terwijl de aandelen burgers uit de EU-15 of uit andere landen van Europa, waaronder Turkije, sinds kort afnemen. Sinds 1993 is Noord-Afrika de op een na belangrijkste herkomstregio, gevolgd door Sub-Saharaans

Afrika en tot slot Azië. Het aandeel Noord-Afrikanen in het geheel van personen die de Belgische nationaliteit hebben verkregen, was in de jaren 1990 aan het stijgen, maar dit aandeel is in de loop van het laatste decennium sterk afgenomen, van 38% in 2000 naar 20% in 2013. Het aandeel Afrikanen uit landen ten zuiden van de Sahara blijft daarentegen onophoudelijk toenemen. In het begin van de jaren 1990 bedroeg het 5%, terwijl het in 2013 de drempel van 20% heeft bereikt.

De Marokkaanse, Turkse en Italiaanse nationaliteiten zijn de voornaamste nationaliteiten van herkomst van de nieuwe Belgen. Ze vertegenwoordigden respectievelijk 17%, 5% en 5% van het totaal aantal nationaliteitswijzigingen dat in 2013 werd geregistreerd, ofwel meer dan een vierde van alle verkrijgingen tijdens dat jaar. In het begin van de jaren 1990 vertegenwoordigden die drie nationaliteiten samen nagenoeg de helft van alle nationaliteitswijzigingen. In de afgelopen twee decennia stellen we niet alleen een vermindering van het aantal nieuwe Belgen van Marokkaanse, Italiaanse en Turkse nationaliteit vast, maar ook een diversificatie van de herkomst van de nieuwe Belgen. Een aantal nationaliteiten

Figuur 55. Evolutie van het aandeel van de verschillende nationaliteitsgroepen voor de personen die de Belgische nationaliteit hebben verkregen, 1991-2013 (Bron: RR-ADSEI)

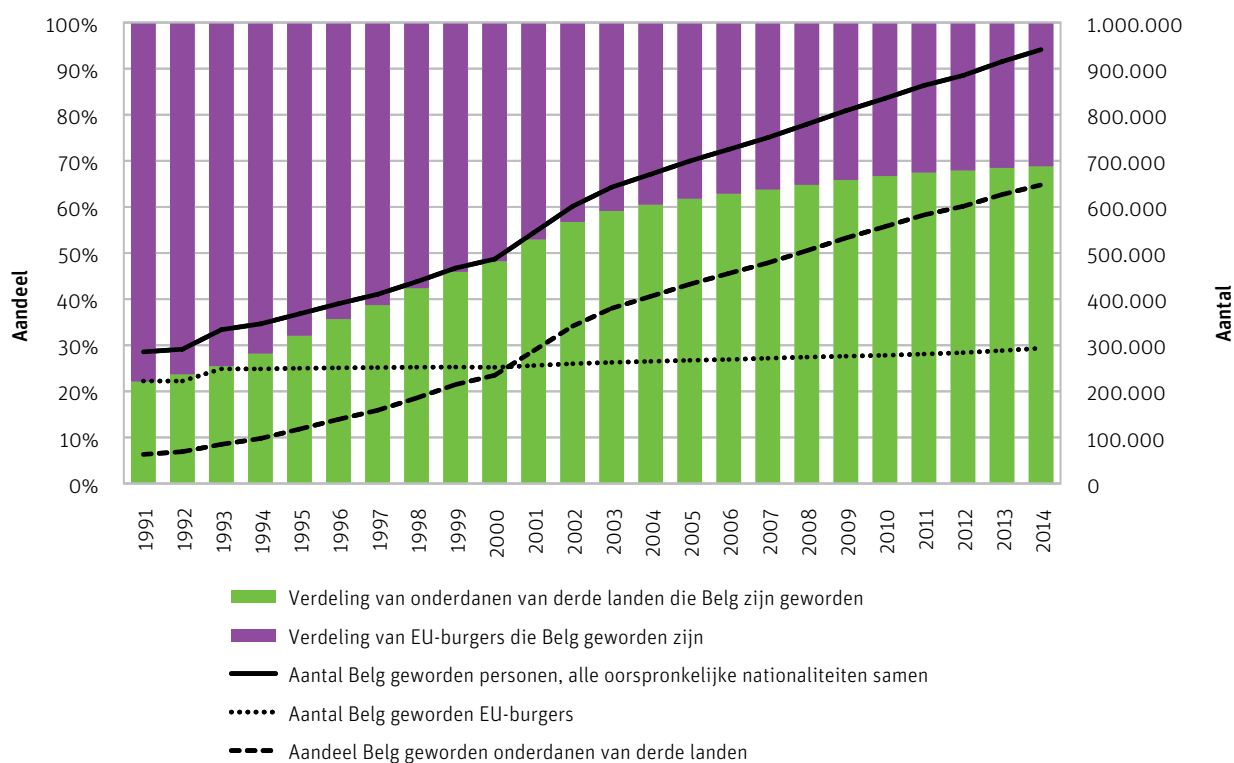
867 Voor meer uitleg, zie *Kader 3. Definitie van de groepen van nationaliteiten*, Hoofdstuk 1.

868 Behalve in 1998, 1999 en 2001, jaren tijdens dewelke het aandeel nieuwe Belgen uit landen van Noord-Afrika hoger is dan het aandeel Europeanen (resp. 43,5% tegenover 35,7% in 1998, 41,2% tegenover 34,8% in 1999 en 41,4% tegenover 40,2% in 2001).

die in België slechts matig waren vertegenwoordigd, hebben recent een toename gekend. Dit is met name het geval voor de Congolezen, de Russen, de Guineërs en de Roemenen.

In de voorgaande figuren en tabellen hebben wij het aantal personen vermeld die Belg zijn geworden in de loop van een gegeven jaar. Als we nu een foto maken, op een welbepaalde datum, van alle personen die Belg zijn geworden (ongeacht het jaar van verkrijging van de nationaliteit) volgens hun oorspronkelijke nationaliteit, dan krijgen we Figuur 56.

Figuur 56. Evolutie van het aantal en het aandeel Belg geworden EU-burgers en derdelanders, 1991-2014 (Bronnen: RR-ADSEI en UCL/DEMO. Berekeningen: S. Vause en M. Bourguignon)

Uit Figuur 56 blijkt dat het aantal en het aandeel derdelanders die sinds het begin van de jaren 1990 de Belgische nationaliteit hebben verkregen onophoudelijk zijn gestegen. In 1991 waren 22% van de Belg geworden vreemdelingen derdelanders (ofwel 62.896 personen). In 2000 was dit aandeel gestegen tot 48% (ofwel 234.722 personen) en in 2014 tot 69% (ofwel 647.819 personen). Terwijl het aantal Belg geworden onderdanen van derde landen tussen 1991 en 2014 met meer dan 920% is gestegen, is het aantal EU-burgers dat de Belgische nationaliteit heeft verkregen in diezelfde periode slechts met 32% toegenomen (van 222.412 personen in 1991 naar 293.481 in 2014).

Verder springen onder de personen die de Belgische nationaliteit hebben verkregen, de voornaamste groepen immigranten uit derde landen in België eruit, zoals de Turken, de Marokkanen en de Congolezen, die op 1 januari 2014 bijna 40% uitmaakten van de personen die de Belgische nationaliteit hebben verkregen.

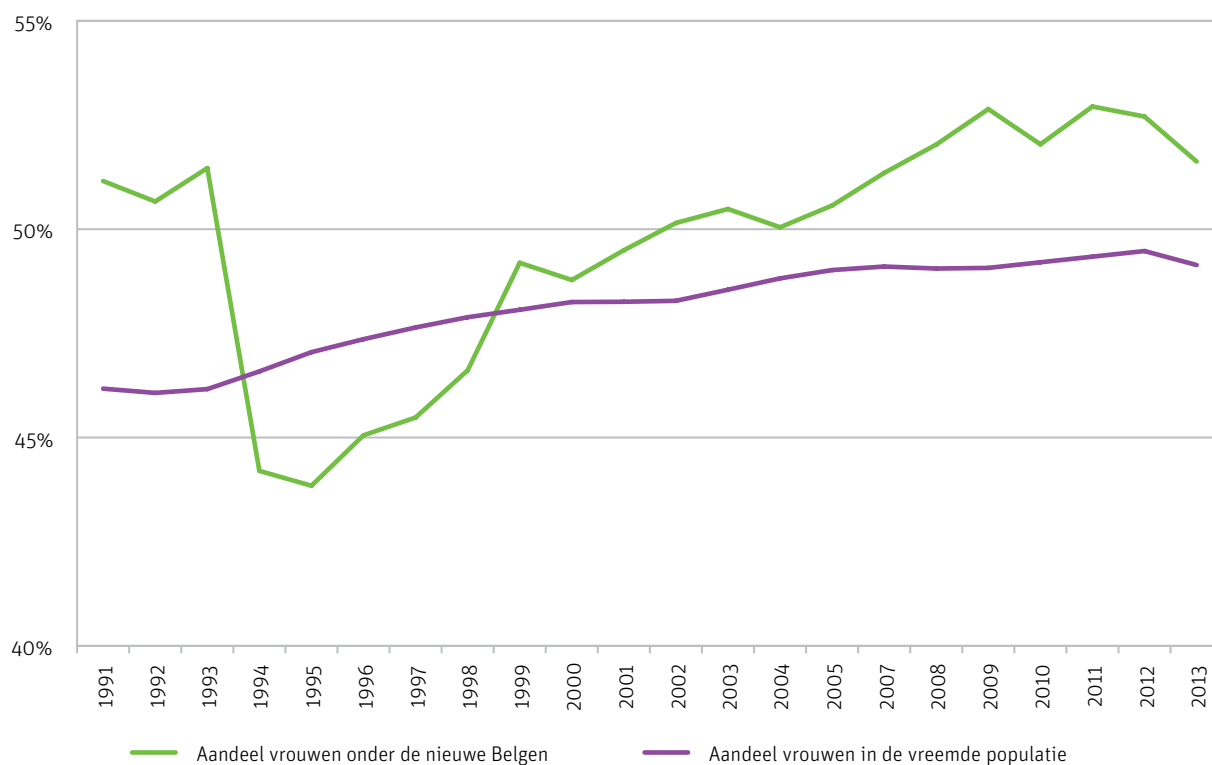
1.2.4. | Een meerderheid vrouwen onder de nieuwe Belgen

Tot in 1984 werden vrouwen vaker Belg dan mannen⁸⁶⁹. Pas vanaf 1985 kwam er geleidelijk een gelijkheid tot stand tussen mannen en vrouwen.

In het begin van de jaren 1990 waren iets meer dan de helft van de nieuwe Belgen vrouwen. In 1994-1995 stellen we echter een bruuske ommekeer van die situatie vast: het aantal vrouwen dat Belg wordt, neemt een plotse duik. De voornaamste reden daarvoor is de wet van 6 augustus 1993, die behalve de verplichte samenlevingsperiode van zes maanden ook een verblijf van drie jaar in België als voorafgaande voorwaarde oplegt aan wie een aanvraag wil indienen. Daardoor wordt het voor de echtgenoten van Belgen moeilijker om de nationaliteit te verkrijgen. Aangezien een dergelijke procedure eerder vrouwen betrof, deed er zich in 1993 en 1994 een drastische daling voor van het aantal vrouwen dat Belg werd. Vanaf 1995 echter konden de vrouwen die in 1993 niet aan de voorwaarde van een verblijf van drie jaar voldeden en de nationaliteit

duis niet gemakkelijker hadden kunnen verkrijgen na een samenlevingsperiode van zes maanden met hun Belgische echtgenoot, de Belgische nationaliteit verkrijgen zodra de verblijfsvoorwaarde was vervuld. Het aandeel vrouwen in het totale aantal verkrijgingen van de nationaliteit begon geleidelijk opnieuw toe te nemen en bereikte tijdens de eerste helft van de jaren 2000 nagenoeg hetzelfde peil als dat van de mannen (Figuur 57). De vervrouwelijking van de nationaliteitswijzigingen zette zich voort in de tweede helft van de jaren 2000. In 2013 waren 52% van de nieuwe Belgen vrouwen. Die vaststelling is des te opmerkelijker omdat de meerderheid van de vreemde populatie mannen zijn. Afgezien van de schommelingen teweeggebracht door de wetwijzigingen, is het aandeel vrouwen onder de nieuwe Belgen aanzienlijk. In 2013 wordt echter een zeer lichte daling van het aandeel vrouwen onder de nieuwe Belgen vastgesteld (van 53% in 2012 naar 52% in 2013). De toekomstige trends zullen uitwijzen of 2013 het begin inluidt van een nieuwe vermindering van het aandeel vrouwen. In dit stadium blijven de vrouwen die de Belgische nationaliteit verkrijgen ondanks alles verhoudingsgewijs nog altijd talrijker dan de mannen.

Figuur 57. Evolutie van het aandeel vrouwen onder de nieuwe Belgen en van het aandeel vrouwen in de vreemde populatie, 1991-2013 (Bron: RR-ADSEI)

⁸⁶⁹ Het Wetboek van de Belgische nationaliteit gaf immers de voorkeur aan de verkrijging van de nationaliteit door buitenlandse vrouwen die gehuwd waren met Belgische mannen, veeleer dan aan buitenlandse mannen die gehuwd waren met Belgische vrouwen en een dergelijk voordeel niet genoten.

2. RECENTE EVOLUTIES

2.1. | Het regeerakkoord van 10 oktober 2014

Het regeerakkoord kondigt op twee domeinen ingrijpende aanpassingen aan van de nationaliteitswetgeving en –procedures. Het eerste domein is dat van de vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit en het tweede domein is dat van de staatloosheid.

2.1.1. | Vervallenverklaring

Er bestaan specifieke regels over het verlies van de Belgische nationaliteit enerzijds en rond de vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit anderzijds. De vervallenverklaring is een specifieke en zeer uitzonderlijke maatregel, die in België in het verleden vooral in een oorlogscontext aan belang won. De mogelijkheden tot vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit werden fors uitgebreid door het gewijzigde Wetboek van Belgische nationaliteit zoals dat op 1 januari 2013 in werking is getreden. Op vraag van het Openbaar Ministerie kan de rechter ten aanzien van een persoon die veroordeeld is voor een van een reeks welbepaalde misdrijven, of wiens huwelijk nietig is verklaard wegens schijnhuwelijk, beslissen dat de veroordeelde de Belgische nationaliteit verliest⁸⁷⁰.

Door middel van de vervallenverklaring kan de Belgische overheid ook de Belgische nationaliteit ontnemen aan personen met de dubbele nationaliteit die zich schuldig maakten aan onder meer terroristische misdrijven. Het regeerakkoord voorziet om die maatregel ook toe te passen bij een ernstige inbreuk op de wet van 1 augustus 1979 betreffende diensten bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde staat bevindt⁸⁷¹. Ook hier is het de rechter die daarover kan beslissen, op initiatief van het Openbaar Ministerie. Volgens de beleidsnota van de minister van Justitie zal deze mogelijkheid om de Belgische nationaliteit te ontnemen worden uitgebreid, en zou dat gebeuren middels een versnelde rechtspleging⁸⁷².

De uitbreiding van dit arsenaal roept een reeks vragen op, die verband houden met de legaliteit, de proportionaliteit

en opportuniteit van zo'n maatregel. De verschillende behandeling van personen naargelang ze de dubbele nationaliteit dan wel uitsluitend de eigen nationaliteit hebben kan in vraag gesteld worden, ten aanzien van meerdere hypotheses: deze waarbij personen de Belgische nationaliteit hebben verworven na hun meerderjarigheid, vóór hun meerderjarigheid (door een verklaring van de ouders, dan wel doordat hun ouder zelf Belg werd), dan wel bij geboorte.

Garanties voor de proportionaliteit moeten anderzijds geboden worden door de beperking in de tijd en alle afwegingen die de rechter moet maken om over te kunnen gaan tot de afnemning van de Belgische nationaliteit.

2.1.2. | Staatloosheid

Tijdens de vorige legislatuur stelde de regering op vlak van staatloosheid zich tot doel een procedure in te stellen voor de erkenning van de status van staatloze via het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) en het Verdrag van 1961 tot beperking van staatloosheid te ratificeren.

In *Mapping Statelessness in Belgium* maakte het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen, in samenwerking met het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, in 2012 al een grondige studie van de situatie van staatlozen en staatloosheid in België⁸⁷³. Myria pleitte in zijn jaarverslag van 2010 al met klem voor deze ratificatie.

De Wet van 10 juni 2014 houdende instemming met het Verdrag van de Verenigde Naties tot beperking der staatloosheid, gedaan te New York op 30 augustus 1961, werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 4 november 2014. België legde een verklaring af bij het artikel 8, dat precies over de vervallenverklaring gaat van de Belgische nationaliteit ten aanzien van personen die alleen maar de Belgische nationaliteit hebben, en dus niet minstens bipatride zijn. Die verklaring kan echter niet als een voorbehoud geïnterpreteerd worden, aangezien dit artikel 8 zich niet leent tot een voorbehoud⁸⁷⁴.

Het regeerakkoord van 10 oktober 2014 behoudt de bevoegdheid tot erkenning van staatlozen gecentraliseerd op het niveau van het gerechtelijke arrondissement. Gespecialiseerde magistraten moeten deze dossiers binnen een redelijke termijn afhandelen en kunnen advies vragen aan het CGVS. De klemtoon wordt gelegd op de maximale

870 Zie art. 23/1 Wetboek van de Belgische nationaliteit.

871 Regeerakkoord van 9 oktober 2014, p. 144.

872 KAMER, 2e Zitting van de 54e zittingsperiode, DOC 54 0020/018, p. 26.

873 UNHCR, *Mapping Statelessness in Belgium*, Brussel, oktober 2012.

874 Zie art. 17 van het Verdrag van de Verenigde Naties van 30 augustus 1961 tot beperking der staatloosheid.

medewerking van de betrokkene aan zijn of haar identificatie.

De erkenning moet leiden tot een tijdelijke verblijfsvergunning. Tot op vandaag is er geen wettelijke basis die specifiek voorziet in een verblijfsprocedure voor in België erkende staatlozen. Ook dat is een aanbeveling die Myria al herhaaldelijk onder de aandacht bracht.

2.2. | Meer dan twee jaar ervaring met het hervormde Wetboek van de Belgische nationaliteit

De cijfers uit dit hoofdstuk tonen een duidelijk beeld van de evolutie in 2013 en 2014 van de nationaliteitsverwerving in België. De impact van deze grondige wijziging is sinds kort aantoonbaar.

Waar de regering voor de regeling rond staatloosheid die ze wenst uit te werken voorziet in een snelle evaluatie, is er meer dan twee jaar na de nieuwe nationaliteitswet nog geen evaluatie in het vooruitzicht gesteld. Toch is het nuttig te wijzen op de aard van de problemen die bij een evaluatie van de wet aan bod kunnen komen. Zo'n evaluatie zou uit vier luiken kunnen bestaan.

2.2.1. | Evaluatie van het wettelijke instrumentarium

Het artikel 1, §2, 7° van het Wetboek van de Belgische nationaliteit gebruikt als definitie van arbeidsdag, de definitie die in de artikelen 37 en 38 van het KB van 25 november 1991 houdende de werkloosheidsreglementering wordt gehanteerd. De RVA neemt hiervoor weken in aanmerking van zes werkdagen en komt zo aan gemiddeld 78 werkdagen per trimester. Wanneer men deze redenering volgt komt men aan 468 werkdagen na een periode van 18 maanden voltijds werk. Ook de voorbereidende werkzaamheden van de wet maken melding van een periode van 18 maanden bestaande uit 468 werkdagen⁸⁷⁵.

In de praktijk doet men echter navraag, conform het KB van 14 januari, tot uitvoering van de wet van 4 december 2012, naar bewijzen van economische participatie die geleverd worden met individuele rekeningen of rekeningen

afgegeven door de werkgever. De verrekening hiervan a rato van werkweken van 5 werkdagen leidt ertoe dat werknemers 22 maanden werk in loondienst moeten aantonen in plaats van achttien.

Dat leidt tot onduidelijkheid en ook tot ongelijkheid met zelfstandigen die wel degelijk volstaan met een berekening a rato van 78 werkdagen per trimester, conform voornoemd artikel 1, §2, 7°.

2.2.2. | Evaluatie van de toepassing van het wettelijk instrumentarium

Wat de toepassing van de wet betreft: er zijn heel wat problemen met betrekking tot de bewijskracht van documenten. Soms worden elementen uit een verhoor tegengesteld aan de bewijskrachtige documenten die de wet vermeldt, bijvoorbeeld inzake kennis van een landstaal.

2.2.3. | Evaluatie van de selectiviteit van deze nieuwe wet

Wat de selectiviteit van deze nieuwe wet betreft, is het zo dat de kwestie van de samenhang tussen nationaliteitsverwerving en arbeidsmarktpositie het voorwerp blijft uitmaken van onderzoek en van een interessant wetenschappelijk debat. Het niet hebben van de Belgische nationaliteit vormt ook in het kader van discriminatiegedrag door werkgevers, verhuurders en dienstverleners een hardnekkig criterium van onderscheid. Een sterk selectieve nationaliteitswetgeving vereist dat met alle mogelijke zorg omgegaan wordt met de maatschappelijke integratie en arbeidskansen van niet-Belgen.

2.2.4. | Evaluatie van de samenhang met het nieuwe Migratiewetboek

De samenhang van het Wetboek van de Belgische nationaliteit maakte reeds het voorwerp uit van aanbevelingen van Myria in het verleden. De hervorming van het Migratiewetboek biedt een nieuwe gelegenheid om te zorgen voor deze samenhang. Zo kan werk gemaakt worden van correcte definities van wettelijk verblijf in het WBN, en garanties in het Migratiewetboek om over te gaan van een verblijf van bepaalde duur naar een verblijf van onbepaalde duur en het onderhouden van normale familierelaties.

875 <http://www.lachambre.be/doc/PCRI/pdf/53/ip108.pdf>, p. 82